

Doel verkenning en doel rapport

De gemeenteraadsverkiezingen van 18 maart 2026 vormen de start van een nieuwe periode. De gemeenteraadsleden zijn gekozen, een college moet worden gevormd. Naar goede gewoonte heeft de grootste partij in Putten het initiatief en nodigt de lijsttrekker van de grootste partij als verkenner de andere partijen voor verkennende gesprekken uit. Deze verkennende gesprekken zijn de eerste stap in een proces met als doel te komen tot een stabiel gemeentebestuur.

In deze verkennende fase zijn er in een drietal rondes gesprekken gevoerd. Zowel in de eerste als in de tweede en de derde ronde verliepen de gesprekken open. Alle partijen stelden zich constructief op en gingen verschillen van mening niet uit de weg. De verkenner, naast ondergetekende de heer J. ten Klooster van de SGP, hebben dit bijzonder gewaardeerd en willen ook in dit rapport naar alle partijen hun dank uitspreken voor de openheid en het vertrouwen.

Met dit rapport willen wij als verkenner verantwoording afleggen over deze verkenning. De kiezer heeft recht te weten wat er met zijn of haar stem is gebeurd; we hechten aan openheid en transparantie. Tegelijk zijn alle verkennende gesprekken in vertrouwelijkheid gevoerd. Dit rapport, de getrokken conclusies en de adviezen komen dan ook geheel voor rekening van ons als verkenner.

Uitslag verkiezingen 18 maart 2026

Bij de recente verkiezingen op 18 maart is de gemeenteraad uitgebreid van 19 naar 21 zetels. Op volgorde van stemmenaantal heeft dat tot het volgende resultaat geleid waarbij tussen haakjes het oude aantal zetels en de wijziging in het aantal stemmen staat vermeld:

1. SGP	5 zetels (3)	2802 stemmen (+774)
2. Wij Putten	4 zetels (4)	2672 stemmen (+118)
3. VVD	3 zetels (3)	2123 stemmen (+495)
4. CDA	3 zetels (3)	1993 stemmen (+230)
5. Christenunie	3 zetels (3)	1715 stemmen (- 336)
6. Gemeentebelangen Putten	2 zetels (3)	1619 stemmen (- 551)
7. GroenLinks-PvdA	1 zetel (0)	544 stemmen

De opkomst was met ruim 68% meer dan 5% hoger dan in 2022. Het aantal geldige stemmen bedroeg 13.468 en was daarmee aanzienlijk hoger dan in 2022 (12.194). De representiviteit van de gemeenteraad en de democratie behoren daarmee zonder meer tot de winnaars.

Verkennende gesprekken in 3 rondes:

Op vrijdag 20 maart heeft de verkenner alle partijen uitgenodigd voor een eerste verkennend gesprek van maximaal een uur. In dit gesprek is de verkiezingsuitslag geduid, gevraagd naar de rol van de partij gezien de uitslag, zijn de volgens de betreffende partij belangrijkste opgaven voor de komende 4 jaar in Putten benoemd en is gevraagd naar breekpunten. De gesprekken vonden plaats in de periode van maandag 23 maart tot en met donderdag 26 maart. Van deze gesprekken is verslag gemaakt door de griffier Evelien van Drie en de verslagen zijn alleen met de betreffende partijen gedeeld.

In een tweede gespreksronde waarvoor op donderdag 26 maart de uitnodigingen zijn verstuurd is verder ingezoomd op de verkiezingsuitslag en de rol van de partijen. Welke coalities hebben de partijen voor ogen, hebben zij wethouderskandidaten en zijn er voorkeuren voor een mogelijke

portefeuille? Daarnaast is gesproken over 2 meer strategische thema's: hoe zien de partijen de toekomst van Putten op langere termijn en hoe staan de partijen in (regionale) samenwerking? De gesprekken vonden plaats in de periode van vrijdag 27 maart tot en met dinsdag 31 maart. Van deze gesprekken is verslag gemaakt door de verkenner op de onderdelen algemene duiding en de 2 strategische thema's en deze verslagen zijn alleen met de betreffende partijen gedeeld.

In de periode rond de paasdagen (van woensdag 1 april tot en met maandag 6 april) zijn geen gesprekken gevoerd.

Na een evaluatie van alle gesprekken hebben de verkenneren besloten tot een derde ronde. De gesprekken hebben plaatsgevonden van dinsdag 7 tot en met donderdag 9 april. In deze ronde zijn de opbrengsten van de eerste twee rondes en de uitgesproken voorkeuren voorgelegd aan en getoetst bij de andere partijen. Deze ronde stond daarmee nadrukkelijk in het teken van het vinden van een combinatie van partijen die met elkaar een stabiel gemeentebestuur gaan vormen. Van deze ronde zijn geen afzonderlijke verslagen gemaakt; de resultaten van die ronde zijn in dit rapport verwerkt.

Duiding verkiezingsuitslag

De SGP is de onbetwiste winnaar van de verkiezingen met een winst van 776 stemmen en een sprong van 3 zetels naar 5 zetels. Ook GroenLinks-PvdA en de VVD hebben een stevige stemmenwinst geboekt en GroenLinks-PvdA komt nieuw in de gemeenteraad. Net als voor het CDA en Wij Putten die stemmen hebben gewonnen leidde dat voor de VVD niet tot een verandering in het aantal zetels. Gemeentebelangen Putten en Christenunie hebben stemmen verloren en voor Gemeentebelangen Putten betekende dat een teruggang in zetels van 3 naar 2.

De huidige coalitie van Gemeentebelangen Putten, Christenunie, SGP en CDA heeft zijn meerderheid behouden en uitgebreid van 12 naar 13 zetels. De oppositie bestaande uit Wij Putten en de VVD staat met nieuwkomer GroenLinks-PvdA ook 1 zetel in de plus van 7 naar 8.

Alle partijen merken bij deze constatering op dat de coalitie getalsmatig weliswaar de meerderheid heeft behouden, maar dat de verhoudingen anders zijn geworden. Waar de vier coalitiepartijen voorheen allemaal 3 zetels innamen, varieert het nu van 2 (Gemeentebelangen Putten) en 3 (CDA en Christenunie) tot 5 (SGP). In de gesprekken hebben de verkenneren gemerkt dat dit wat doet met de verhoudingen tussen de partijen onderling; er is sprake van ongemak, gezonde spanning en een zoeken naar nieuw evenwicht. Overigens geldt dit ook voor het grotere geheel van de gemeenteraad waarin de verhoudingen anders zijn komen te liggen nu de SGP de grootste is geworden nadat Wij Putten dat 12 jaar is geweest.

Verder is breed geconstateerd dat de kiezer een eindje naar rechts is opgeschoven. Tegelijk blijkt er met de komst van GroenLinks-PvdA ruimte te zijn voor een duidelijk progressieve partij.

De belangrijkste thema's de komende vier jaren

In gesprek met zes verschillende partijen komt er een veelheid van thema's voorbij maar er is ook overlap. Dat zijn ten minste de volgende vijf thema's: wonen, industrie, de infrastructuur inclusief een zuidelijke ontsluitingsweg, het buitengebied en het sociaal domein. Ook duurzaamheid is meer dan eens genoemd.

Op deze thema's is doorgesproken en daarbij worden verschillen zichtbaar. U hoeft de verkiezingsprogramma's van de verschillende partijen er maar op na te slaan. De indruk van de verkenneren is dat de partijen bereid zijn hierover met elkaar het gesprek aan te gaan en dat verschillen overbrugbaar zijn. Deze indruk is mede gebaseerd op het feit dat iedere partij wel

voor de betreffende partij belangrijke thema's heeft aangereikt, maar geen enkele partij tegenover de verkenner breekpunten heeft benoemd.

De meer strategische thema's Putten op lange termijn én (regionale) samenwerking

De bij het doorvragen op de belangrijke thema's wonen, bedrijvigheid en infra gegeven antwoorden, vertalen zich door in de antwoorden op de vraag naar de visie op Putten op lange termijn. De partijen zijn het wel eens over het feit dat Putten een dorp moet blijven met voldoende plaats voor Puttense jongeren en ouderen om te wonen en te werken. Ook is er grosso modo overeenstemming over het feit dat zowel voor wonen als werken gebouwd moet worden naar behoefte. Over de uitvoering en het tempo verschillen de partijen echter van mening. Met name beoogde voorkeurslocaties lopen uiteen en ook is er verschil van inzicht over de omvang van een benodigd nieuw bedrijventerrein en over de vraag of en hoeveel woningen Putten na Halvinkhuizen nog zou moeten bouwen. Een groot deel van de partijen vindt het logisch wanneer eerst het zuidelijk ontwikkelperspectief zoals aan de orde geweest is in de gemeenteraad, wordt uitgewerkt.

Alle partijen vinden het belangrijk samen te werken met omliggende gemeenten zoals dat nu in de praktijk ook gebeurt. Geen enkele gemeente kan alle opgaven alleen aan. De partijen zitten hier pragmatisch in en zijn het er over eens dat gemeentes moeten samenwerken. Ook delen zij de opvatting dat een samenwerking een meerwaarde moet hebben voor Putten, tegelijk werk je niet samen om alleen te halen, je moet ook brengen. Bij verdere concretisering lopen de meningen uiteen.

Gevolgen voor de rol van de diverse partijen bij coalitievorming.

Alle partijen stellen zich constructief op en zijn bereid verantwoordelijkheid te nemen. Of dit nu vanuit de coalitie of vanuit de oppositie is. Op basis van de gesprekken in de eerste ronde ziet GroenLinks-PvdA voor zichzelf niet direct een rol weggelegd binnen de coalitie, maar wil men wel graag meepraten over thema's. Gemeentebelangen Putten maakt een pas op de plaats en vindt dat het eerst aan de andere partijen is om de mogelijkheden voor een coalitie te verkennen. De overige partijen zijn bereid om deel te nemen aan een coalitie.

In de tweede ronde waarin meer ingezoomd is op mogelijke coalities en partijvoorkeuren zijn alle zeven partijen genoemd als mogelijke coalitiepartners. Na hierop bevestigd te zijn hebben alle zeven partijen, dus ook GroenLinks-PvdA en Gemeentebelangen Putten aangegeven bereid te zijn verantwoordelijkheid te nemen en deel te nemen aan een coalitie. Hiermee nam het aantal opties toe en dit gegeven alleen al maakte een derde ronde noodzakelijk.

Overwegingen bij het vormen van een coalitie

Alle partijen hechten aan een stabiele coalitie. Dat zit niet alleen in het getalsmatige, maar ook in het vormen van een team met hetzelfde doel voor ogen. Dat geldt zowel het samenwerken binnen de gemeenteraad als binnen het college. Een vierpartijencoalitie kan logischerwijs op meer zetels bouwen, maar er van uitgaande dat de SGP deel uitmaakt van de coalitie heeft zo'n coalitie als nadeel dat de vierde partij getalsmatig veelal niet nodig is en dat kan de éénheid en de verhoudingen binnen de coalitie op scherp zetten. Daarom is een coalitie van 3 partijen ook goed denkbaar. Alle partijen vinden het in dit stadium logisch dat het aantal partijen ook het aantal wethouders definieert. Er lijkt ook consensus te bestaan over de voorkeur dat niet alleen de gemeenteraad maar ook het college een afspiegeling vormt van de bevolking, c.q. van de verkiezingsuitslag.

Concreet inzoomend op partijniveau is voor een 3-partijen-coalitie de deelname van de SGP vereist. Naast de SGP zijn er meer winnaars en algemeen wordt het belangrijk gevonden

winnaars te “belonen”. Vanuit de coalitie is dat in stemmenaantal het CDA en vanuit de oppositie vooral de VVD. Naar de mening van de verkenner is het begrip winnaar overigens erg relatief. Nu er bijna 1300 stemmen meer zijn uitgebracht dan in 2022 zou in theorie elke partij een kleine 200 stemmen gewonnen kunnen hebben. Voor de verkenner zijn het aantal zetels bepalender dan winnaars en verliezers. Een 3-partijen-coalitie gebaseerd op tenminste 11 zetels geeft een meerderheid, maar nadrukkelijk hebben de verkenner mogelijke 4-partijen-coalities met een breder draagvlak in de overwegingen betrokken.

Naast het aantal zetels hechten de verkenner aan respect voor elkaars waarden en normen en in het bijzonder voor identiteitsgebonden thema's. Vanzelfsprekend is de inhoud in bredere zin belangrijk. Waar liggen verschillen en zijn die overbrugbaar? Zetten de coalitiepartners dezelfde stip op de horizon? Ervaring, stabiliteit en continuïteit van beleid zijn andere aspecten die de verkenner in hun afweging hebben betrokken. Ten slotte heeft het kunnen en willen samenwerken en het vormen van een team een rol gespeeld.

Conclusie verkenner

Vanuit de verschillende achtergronden en visies zetten alle partijen zich in voor Putten. Alle partijen zien grote opgaven op het gebied van wonen, werken, de infrastructuur, het buitengebied en het sociaal domein. Om deze opgaven aan te kunnen hechten alle partijen aan een stabiele coalitie en onderstrepen alle partijen het belang van een constructieve opstelling in de gemeenteraad ongeacht de rol.

Een stabiele coalitie impliceert ons inziens niet alleen een getalsmatige meerderheid, maar moet ook voldoen aan de criteria die zojuist hiervoor zijn genoemd. Alle zeven partijen scoren op de verschillende onderdelen verschillend. Zonder uitpuddend te willen zijn kennen alle fracties met uitzondering van Gemeentebelangen Putten één of meerdere nieuwe gemeenteraadsleden en hebben partijen al dan niet bewezen bestuurders in de gelederen. Het was de vraag hoe deze verschillende aspecten te wegen en vergelijken. De verkenner zijn zich bewust van het feit dat op dit punt veel redeneringen denkbaar zijn.

De verkenner hebben in hun zoektocht de huidige verkiezingsuitslag tot hun vertrekpunt genomen. De voorzichtige conclusie daarbij is dat de coalitie en zeker de SGP beloond is voor het gevoerde beleid van de afgelopen 4 jaar. Hoewel er ontegenzeggelijk zaken nog beter en anders kunnen, hoeft in principe de koers niet verlegd. We hebben daarom gezocht naar partijen die dit onderschrijven. Dat bleek aan de voorkant geen uitgemaakte zaak. Zoals eerder opgemerkt zijn de verhoudingen zowel binnen de coalitie als binnen de raad gewijzigd en dit maakte dat voor elke partij het voortzetten van de huidige coalitie niet vanzelfsprekend was. Ook sloten de voorkeuren niet altijd op elkaar aan (partij A heeft een voorkeur voor B, C en D, maar B heeft geen voorkeur voor C). We hebben uit de verkiezingsprogramma's en uit de gesprekken dan ook geconcludeerd dat de kiezer in 2026 echt wat te kiezen heeft gehad.

We danken de partijen voor het feit dat zij openheid hebben betracht en het hebben aangedurfd verschillen te benoemen. Ook dat maakte dat er uiteindelijk drie gespreksrondes nodig zijn geweest om zicht te krijgen op een mogelijke coalitie waarin partijen bereid zijn en ruimte zien die verschillen te overbruggen. Tegelijk maakt het durven benoemen van verschillen en die openheid en de uitgesproken bereidheid om verschillen te bespreken en te willen overbruggen dat de verkenner met vertrouwen tot een éénduidige conclusie zijn gekomen:

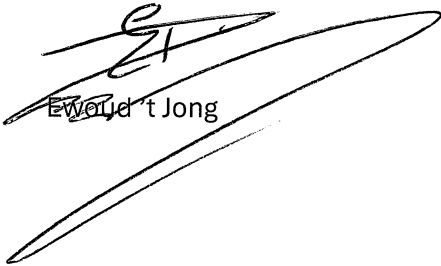
De verkenner adviseren naast de **SGP** de huidige coalitiepartners **CDA**, **Christenunie** en **Gemeentebelangen Putten** uit te nodigen voor verdere gesprekken en onderhandelingen met het doel te komen tot een stabiel gemeentebestuur.

Deze partijen beschikken over een ruime meerderheid in de gemeenteraad, hebben de benodigde ervaring in zowel de gemeenteraad als binnen het college en staan in grote lijnen achter het gevoerde beleid van de afgelopen 4 jaar. De diverse partijen hebben daarbij blijk gegeven van het respecteren van de verschillende uitgangspunten en visies. Daarmee scoren deze partijen op veel van de door de verkenner gehanteerde criteria het best.

Aanbevelingen voor het vervolgproces:

- 1) Gelet op de vele, vele emails en brieven van belangenbehartigers voor en na de verkiezingen van zowel lokale als landelijke organisaties verdient het aanbeveling zeker de lokale organisaties op enigerlei wijze te betrekken bij de totstandkoming van een coalitie-akkoord. Besturen doe je niet alleen achter het bureau vanuit het gemeentehuis, maar ook in samenspraak met de inwoners.

- 2) Gelet op de constructieve houding van alle partijen en het feit dat alle partijen gezien de grote opgaven de noodzaak inzien van “samen er tegenaan” verdient het aanbeveling bij de totstandkoming van het coalitie-akkoord en daarna ook oog te hebben voor de programma’s van de partijen die nu niet mee onderhandelen.

Ewald 't Jong